

Ağıt Uğur Uludağ'ın Eserlerinde Kullandığı Semboller Ve Renkler Açısından İncelenerek Çözümlemesi

Analysis Of Ağıt Ugur Uludağ Terms Of Symbols And Colors Used In His Works

ÖZET

Sanat mağara duvarlarından başlayarak insanoğlunun, hayat serüveni içinde inanç, korku, istek gibi çeşitli duygu ve düşüncelerini anlattığı önemli bir iletişim aracıdır. Bizlere çok sayıda eser bırakan bu insanlar yorum kapılarını hep açık bırakmışlardır. Öyle ki tarih hala neden yapıldığı bilinmeyen sanat eserleriyle doludur. Aslında insanlar görsel anlamda geleceğe, kalıcı işler bırakmayı hedeflerken bu hedefi sözlü anlatım yollarından olan mitolojilerle de süslemişlerdir.

Her toplumun kendine özgü bir mitolojisi mevcuttur. Bu mitolojik masal ve hikayeleri, insanlar tarafından anlatılmaya başladıkları andan itibaren günümüze kadar gelmiştir. Yüzyıllar içerisinde de mitoloji ve sanat iç içe geçmiş sanat mitolojiden, mitoloji sanattan beslenmiştir. Mitolojilerde anlatılan gelinen olağanüstü pek çok olayın kahramanları da çeşitli şekillerde sanatçıların eserlerinde görselleştirilmiş olan bir süreçte günümüze kadar gelmiştir. Bu sayede mitoloji ve sanat, yüzyıllar boyunca sayısız medeniyetin kültürünü de inşa ederek ev sahipliğine de soyunmuştur. Bu makalede Ağıt Uğur ULUDAĞ'ın başarılı bir şekilde resmettiği altı eseri incelenerek analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Yapılan analiz ve yorumlamalarda sanatçının kullandığı mitolojik unsurlar renkler sanat ve mitoloji kapsamında değerlendirilerek açıklanmıştır. Ağıt Uğur ULUDAĞ'ın eserleri bağlamında yapılan araştırmada nitel araştırma türlerinden görüşme ve doküman analizi kullanılarak literatür taraması yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mitoloji, Sanat, Kadın, Ağıt Uğur Uludağ

ABSTRACT

Starting from cave walls art and became an important communication tool within the adventures of life telling people's various emotions and thoughts, such as feares, beliefs, wishes. These people, who left us many art works, left the doors of interpretation open. For this reason, history is still full of works of visual that are unknown why they were made. People sometimes aimed to leave permanent works for the future with painting, and sometimes the decorated this goal with mythologies, which are oral narratives.

Every society has its own mythology. These mythological stories have survived to the present day since the first day people began to tell these stories. Over the centuries, art and mythology have been intertwined and art has been fed from mythology, and mythology has been fed from art. The heroes of many extraordinary events described in mythologies have also been visualized in these works in various ways, and thus this process has survived to the present day. Thus, mythology and art have been the cradle of countless civilizations and cultures over the centuries. In this article, six works of Ağıt Uğur ULUDAĞ, which he successfully portrayed, were analyzed and interpreted. In the analysis and interpretations, the mythological elements and colors used by the artist were evaluated and explained within the scope of art and mythology. In the research conducted in the context of Ağıt Ugur ULUDAG's works, literature review was carried out by using interviews and document analysis from qualitative research types.

Keywords: Mythology, Art, Women, Ağıt Ugur Uludag

GİRİŞ

Tarihsel süreç içerisinde güzel sanatlar sanat eserlerinin birbirleri arasında ve başka kültür çevrelerinin eserleriyle bağlantılarını araştıran, sanatçıların hayatları ile çalışmalarını aydınlatan, içerik ve biçimlerini tespit ederek, tasnifleyen bir bilim dalıdır (Turani,1993:128-129). Sanatın çeşitli bağlamda kültürlere göre değişimler göstermesi çok çeşitli yorumların yapılmasına da sebep olmuştur. Bu sebeple de günümüzde sanatın kesin ve net bir tanımı yapılamamaktadır. Mitoloji ise kelime anlamı olarak Yunancadan gelmektedir. Yunanca "Mythos" hikâye anlamına gelirken, "Logos" kelimesi ise söz anlamına gelmektedir (Can,2011:17). İnsanların her zaman anlatacak olay ve olgularının olduğu düşünülecek olursa en geri kalmış toplumların dahi mitoslarından ve tanrılarından bahsedilebilir. Sadece tanrılar değil tanrıçalarda mitolojinin başat figürleri olmuştur. Tarihsel süreçte kadınlara atfedilen bu tanrıça kavramı farklı medeniyetlerde farklı isimlerle fakat aynı görevlerde anlatılmalıdır. Tarihsel süreçte semavi dinlerin ortaya çıkması ile de bu mitolojik tanrılar, cismen terkedilmiş olsalar da ismen 21.yy. da dahi yaşatılmaktadır. Günümüzde de kullanılan bazı markaların, tıpta kullanılan mesleki terimlerin dayandığı isimlerde bu mitolojik tanrılara yer verildiği de bilinmektedir (Aydın,2021:51). Diğer taraftan sanatın da ayrılmaz

Gonca Yayan ¹
Eda Dönmez ²

How to Cite This Article

Yayan, G. & Dönmez, E. (2023). "Ağıt Uğur Uludağ'ın Eserlerinde Kullandığı Semboller Ve Renkler Açısından İncelenerek Çözümlemesi" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:9, Issue:113; pp:7443-7454. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/sss.69084>

Arrival: 26 March 2023
Published: 31 July 2023

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Doç.Dr. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Bölümü, Ankara, Türkiye, ORCID: 0000-0002-2915-3137

² Yüksek Lisans Öğrencisi Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye, ORCID:0000-0002-9994-4129

bir parçası olan mitoloji, doğaüstü olayların ve kişilerin heyecanı ile birçok sanatçıyı ilham kaynağı olarak etkilemekte olduğu da bilinen bir gerçektir.

Sanatçının Sanat Anlayışı

Sanatçı tablolarını oluştururken hiç yazılmamış eserlerin öykülerini anlattığını dile getirmektedir. Bu anlatımın sonucunu seyirciye bırakırken üslup olarak Barok sanatının da temel amacı olan resimde görüneni gerçekte olduğu gibi inandırıcı bir biçimde vermektedir. Eserlerinde derinlik etkisi uyandırarak biçimlerinde ise eğip bükmelerle resmin kaçış noktasına doğru yükselen ve ortadaki hareketli figürleri sanki gök boşluğunda uçmaktaymış gibi göstermektedir. Barok sanatta kullanılan güçlü ışığı başarılı bir şekilde kullanmaktadır. Sanatçı, gerçeküstücü anlatımla insanın bilinçaltı gerçeklerini yansıtarak bilinen gerçekle bağını kesip kendince bir gerçek oluşturma amacı gütmektedir. Bu amacı resimleriyle harmanlayarak yer yer romantizmi de (evrenin merkezi olarak kabul edilen insan, aynı zamanda ahlaki değerlerin kaynağı ve ölçüsü olarak görülür.) ön plana çıkararak duygu kavramına ve mistik anlatımlara (akıl ve mantık ile ulaşılamayan kavramlara ve bilinmezliği sezgilerle ulaşmak ya da sezgilerle cevaplar aramak) yer vermiş ve resimlerinde figüratif çalışmalar yapmıştır.

AĞIT UĞUR ULUDAĞ'IN ESERLERİNDE KULLANDIĞI MİTOLOJİK SİMGELERİN ANLAMLARI

Kadın

Kadın imgesi, çeşitli doğu ve batı mitolojilerinde sıklıkla kullanılan hatta mitolojiyi anaerki bir şekilde etkileyen bir semboldür. Yunan mitolojisinin evrenin başlangıcında üç ölümsüz kişiden birisi olan Gaia yani Toprak Anadır. Yunan mitolojisinde Toprak ana, eşi olmadan üç farklı görevdeki tanrıyı doğurmuş ve bunlardan birisiyle evlenip evreni doğurarak oluşturmuştur. Bu yüzden Toprak ana doğurganlığı ve bereketi simgelemiştir (Rosenberg, 2003:22-24 akt. Elçi, 2018: 830).

Toprak Ananın neslinden gelen diğer kadınlar ise farklı izlenimler içermiştir. Örnek olarak, Afrodit güzellik, estetik, aşk ve cinselliği Artemis, bereketi, Hera aile ve evlilik hayatını Demeter, annelik iç güdüsünü, Athena, Artemis ve Hera bekaret ve saflığı Pandora ise bunların tam tersi olan şeytani içgüdüyü temsil etmiştir (Elçi, 2018:831,32).

Mısır mitolojisinde ilk yaratılan tanrılardan gökyüzü Tanrıçası Nut'un soyundan gelen İsis hem tüm bilgelik ve bereketi hem de anneliği, sadakati ve gücü temsil etmiştir (Mascetti,2000: 52-53).

Hint mitolojisinde önemli kadın tanrıçalardan biri olan Sita bereket, güzellik ve şans kavramlarıyla beraber anılmıştır (Rosenberg, 2005:523).

Türk mitolojisinde Umay Ene, Ayısıt, May Ene, Payana olarak karşımıza çıkan kadın figürlerinin Türk toplumlarının ocak ve ateş kültlerinden dolayı Od Ana Al Karısı ve Sarı Kız' da Umay ile ilişkilendirildiği bilinmektedir. Uzakdoğu, Çin ve Japon mitolojisinde de kadın figürü karşımıza diğer dünya mitolojilerinde olduğu gibi yaratıcı ve üretken bereketli kişi olarak çıkmaktadır (Elçi,2018:837).

Mitolojilerde yaygın olarak kadın imgesinden olumlu anlamlarla bahsedilse de Sümer Mitolojisine kadar uzanan Lilith, tanrıya başkaldırdığı ve itaatsizlik ettiği için lanetlenmiş ve şeytani bir varlık olarak anılmıştır. Lilith bu lanet sonrası genç erkeklere, yeni doğum yapan kadınlara ve bebeklere musallat olduğu anlatılmaktadır. Farklı mitolojilerde ve medeniyetlerde çeşitli adlarla anılmıştır. (Çınar,2018:361). Bazen yılanla bazen alımlı ve cezbedici bir kadın olarak, bazen de kızıl dalgalı saçlarıyla tasvir edilir. Mitolojilerde kadın figürü genel olarak doğurganlığı ve bereketi simgelese de başkaldırı, itaatsizlik ve şeytani duygularla da anılmıştır.

Su

Evrenin ateş, toprak, hava ve su elementlerinden oluştuğu görüşü antik çağlardan beri dile getirilmektedir. Bu elementlerden su, insan yaşamının kaynağı olarak düşünülürken aynı su nerdeyse tüm mitolojilerde bir tufan sonucu dünyadaki insanları ve yerleşim yerlerini yutmuş çok az insanı hayatta bırakmıştır. (Caner, 2017:17). Bu inanç neredeyse her mitte başrolleri ve tufanın sebepleri değiştirilerek anlatılmaktadır. Su yaşamı bir döngü haline getirirken hem yaşamı hem canlılığı hem de ölümü ve yıkımı aynı anda içinde barındırmıştır. Su evrende her şeyin zıttı ile beraber var olduğu düşüncesini mitolojilerle de pekiştirmektedir.

Balık

Mezopotamya uygarlıklarında balık koruyuculuğu ve kutsallığı temsil etmektedir (Kaplan,2021:131).

Balığın koruyuculuk özelliği Babil mühürlerinde de görülmektedir. Mühürler, insanlara zarar gelmemesi adına insanlığı kötü etkileyecek olan durumlardan korunmak için figür ve nesnelere yanına koyulmuştur. Mesela

Mezopotamya uygarlıklarında ilk dönemden itibaren tanrılara balık sunulmuştur. Balık su tanrısı Enki ile ilişkilendirilmiştir. Enki bilgedir. Balıklarda bilgeliği simgelemiştir (Black & Green,2003:43).

Ağaç

Ağaç dünya mitolojilerinde ortak olarak bulunan bir kültürdür. Mitolojilerde hayat ağacı olarak bahsedilen bu ağaç kutsal ağaç, altın ağacı, bilgi ağacı, cennet ağacı ve devletin koruyucu gücünü temsil ettiği için devlet ağacı olarak çeşitli isimlerde anılmıştır (Üçer,2019:X).

Aynı zamanda ağaç doğum, yaşam ve ölüm gibi kavramların birbiri arasındaki bağlantıları olan üç kozmik alanı kaplamıştır. Ağaç yaratılış ve doğumun sembolü, gençlik ve ölümsüzlüğün sembolü, güç ve iktidarın sembolü olarak mitolojilerde de karşımıza çıkmaktadır. Ağaçtaki meyveleri, bereketi sembolize ederken, kötü ruhları kovucu özellikte ağaca verilmiştir (Öztekın,2008:26,31,33,34,35)

Kedi

Kediler bin yıllardır evcilleşmiş olarak insanlarla bir arada yaşamaktadır. Kedi ile ilgili mitler hem Yakındoğu mitolojisinde hem de Mısır mitolojisinde işlenmiştir. Mısır mitolojisinde kedi önemli bir yere sahiptir. Güneş tanrısı Ra' nın kızı kedilerin koruyucusu olarak bilinen Bastet, ev hayatının, sırların ve bereketin sembolü olmuştur. Mısırlılar insanlarla beraber bazı kedileri de mumyalamışlardır. Antik Roma kültüründe kediler evcillikten uzak bağımsız ve daha çok avcılık/yakalayıcılık işlevleriyle ön plana çıkmıştır. Roma'da kediler aynı zamanda cesaret ve kurnazlığı da sembolize etmiştir. Bu sembolizmlerden yola çıkan Romalı lejyonlar kedi motifli armalar takmıştır (Pera Müzesi,2018).

Çin'de ise kediler tanrı figürleriyle yan yanadır. Tıpkı Mısır medeniyetinde olduğu gibi tanrılar kedi biçiminde tasvir edilmişlerdir (Pera Müzesi,2018). Bahaddin Ögel Türk mitolojisinde, destanlarda kedilerin önem taşımadığını vurgulamıştır. (Ögel,2014: 687).

Köpek

Köpek dünya mitolojilerinin çoğunda geçmektedir. Farklı anlamlar yüklenen köpek kimi zaman karşımıza sadakati simgeleyen bir dost kimi zaman şifacılıkta kullanılan bir hayvan kimi zamanda saldırgan, ölümü ve yer altını temsil eder vaziyette çıkmaktadır (Floriti,2014:60) Örnek olarak İsmail Hakkı Bursevi'nin Ruh'u'l Beyan I. Ciltte bahsettiği tefsirde köpeğin Hz. Adem'in balçığından ve şeytanın tükürüğünden yaratıldığını, insan hamuru taşıdığı için bizlere birer sadık dost olmakla beraber şeytanın tükürüğü bu balçığın içinde olduğu için de saldırganlığını temsil ettiğini söylemektedir (Bursevi,s:368 akt. Florioti,2017:47). Antik Yunan' da karşımıza Artemis'in arkadaşı olarak çıkarken, Homeros destanında insanların koruyucusu ve en yakın dostu olan köpeklerin en ünlüsü Argos'tur (Floriti,2014:60).

Ayrıca Kerberos adı verilen ve cehenneme bekçilik yapan yüz başlı bir köpek vardır. Sonrasında Roma Mitolojisinde de farklı isimlerle cehennem bekçisi olarak geçen köpek antik dönemde tanrılara kurban olarak da sunulmuştur (Uluşık,2017:3). Mısır mitolojisinde de köpekler, ölümler diyarının çakal başlı tanrısı Anubis ile ilişkilendirilmiştir.

Türk mitolojisinde gökyüzü ile ilişkilendirilen köpek 12 hayvanlı Türk takviminde 11. Ayı temsil etmektedir (Armutak,2022:420) Astronomide de Büyük Köpek Takımıydızı, köpek ile tasvir edilmiştir. Köpek Takımıyıldızına mensup iki yıldızın Sirius A ve Sirius B olması, halk inancında Ay'ın koruyucusu olan bu iki çoban köpeği ile kastedilenlerin Sirius yıldızları olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca yapılan araştırmalar neticesinde sınırlı bilgiler elde edilse de Mezopotamya uygarlıklarından başlayarak Hitit ve batı uygarlıklarında köpeğe şifacı rolü de giydirilmiştir. Hem koruyan hem şifa veren hem de sadık bir dost olan köpekler olumsuz olarak saldırganlığı çağrıştırmaktadır (Florioti,2014:9).

Kuş

Kuş dünya mitolojilerinde ortak işlenen konulardan biridir. Mitolojilerde bazı kuşlar isim değiştirerek aynı işlevde ve anlamda düşünülmüştür. Buna örnek Phonex kuşu Mısır mitolojisinde görülürken aynı kuş İran mitolojisinde Simurg, Hint mitolojisinde Garuda, Türk-İslam kültüründe ise Anka ya da Zümrüdüanka olarak karşımıza çıkmaktadır (Çoruhlu,2002:131).

Anka kuşu mitolojilerde kendini yaktıktan sonra küllerinden yeniden doğmasıyla bilinir. Mitolojilerde erinden yeniden doğmasıyla bilinmektedir. Varoluşu ateş sayesinde. Ateşin aydınlığı yanmasındadır. Bu sebeple Anka kuşları yanarak küllerinden yeniden doğmasıyla simgelemiştir (Kartal& Alp, 2021:443).

Horoz

Horoz mitolojilerde, güneş doğarken ötmeye başladığı için güneşi temsil eden ve kötü ruhlardan koruduğuna inanılan bir kuş olmuştur. (Çoruhlu,2002:147.148).

Kartal ve diğer avcı kuşlar

Özellikle Türklerde İslamiyet'i kabul etmelerinden önce ve sonra hükümdarlığın, güç ve kuvvetin sembolü olmuştur (Çoruhlu,2002:50).

Yırtıcı olmayan Güvercin

Pagan inancına göre barışı ve kutsal ruhu temsil ederken (Özden,2019) Türk inanişında, uzun hayatın sembolü olmuştur (Çoruhlu,2002:153).

Baykuş

Dönem ve uygarlıklar içinde farklı anlamlar ile anılmıştır. Örneğin Yunan mitolojisinde bilgelik tanrıçası Athena ile beraber tasvir edildiği için bilgeliği, Çin mitolojisinde antik dönemde gök tanrının temsilciyken günümüzde uğursuzluk getirildiğine inanılmaktadır. Türk mitolojisinde ise uyanıklığı ve ceza olarak, Şamanın en çok suretine girdiği için bu hayvan bilgelikle sembolize edilmiştir (Çoruhlu,2001: 151, akt. Köse,2019:209). Kuş genel olarak gökyüzünde uçtuğu ve gök tanrıya yakın olduğu için ilahiliği simgelesede farklı türleri olumsuz anlamlara da gelmiştir.

SANATÇININ ESERLERİNDE KULLANDIĞI RENKLERİN ANLAMLARI

Yeşil

Renkler de diğer semboller gibi içinde bulunduğu topluma, inanişlarına ve bakış açılarına göre değişiklik göstermektedir. Yeşil renk her ne kadar doğanın rengi, yaşamı, yeniden döngüyü, bereketi sembolize etsede aynı zamanda orta çağ Avrupası için hastalık ve canavarların tasvirinde kullanılan bir renk olmuştur. Mısır medeniyetinde tanrı Osiris' in tasvirleri de karşımıza yeşil olarak çıkmaktadır (Wikimedia,2022).

Türk mitolojisinde ise yeşil diğer birkaç renkle yönleri de simgelemiştir (Genç,1997:1076). Yeşil Türk mitolojisinde doğuyu simgeleyen renkti. Türk mitolojisine göre tanrı Ülgen yarattığı insan vücuduna can verdiği için yeşil canlılığın, hayatın sembolü olmuştur (Genç,1997:1089).

Yeşil renk Türklerde İslamiyet'ten sonra Hz. Muhammed'in 3 sancağından birini temsil ettiği için kutsallığı da sembolize etmiştir (Genç,1997:1092).

Mavi

Yüz yıllardır renk skalasında mavi birincil renklere dendir. Hatta MÖ. Aristoteles'in geliştirdiği renk sisteminde mavi ve sarı gerçek ana rengi oluştururken hayatın kutuplarıyla da ilişkilendirilmiştir. "Güneş ve Ay", "Erkek ve Dişi", "Uyaran ve Yatıştırıcı" gibi bir skalanın başı ve sonuydu (Kavasoglu,2021:2). Aristoteles'ten sonra da çeşitli bilim insanları tarafından işlenen renkler günümüz renk teorisini oluşturmuştur. Günümüz renk teorisinde üç ana renkten biri olarak kabul edilen mavi renk diğer ana renkler gibi hiçbir rengin karışımıyla oluşmazken doğal renk molekülüne sahip bir renk pigmentasyonuna sahiptir.

Bu sebeple yüzyıllar boyunca mavi çok pahalı ve az bulunan özel bir renk olarak kullanmıştır. Mısırlılar MÖ. Ultramarin mavisini üretmeye başlayarak mezar odalarının duvarlarında kullandılar. Aynı mavi Çatalhöyük yerleşiminde de görülmektedir (Şen,2020:38).

Mavi rengin bu denli zor bulunması ve pahalı olması Hristiyanlık sanatında Hz. Meryem'i tasvir ederken belirlenen en önemli ölçütte olmuştur (Gülşen,2022:274).

Türk mitolojisinde mavi renk gök rengi olarak düşünülmüştür. Bu yüzden Türklerde yönlerin renklerle belirlenmesi mavinin doğuyu temsil etmesini oluşturmuştur (Yıldırım, 2012:84). Aynı zamanda mavi renk Türk kültüründeki en önemli renklere dendir. Çünkü bu renk suyun ve göğün simgesidir (Yıldırım,20212:60).

Genel olarak tüm toplumlarda mavi renk güveni temsil etmiştir. Sakin bir etkisi olan mavi renk mesafeli, tarafsız ve bütünlücidir. Bu nedenle şiddet yanlısı ya da aykırı duygular yaratmaz (Gülşen,2022:296).

Kahverengi

Kahverengi doğada çabuk bulunabilen bir pigmente sahip olduğu için binli yıllardan itibaren insanlar tarafından kullanılan bir renktir. Turuncu ve sarı arasındaki bir geçiş rengi olan kahverengi aynı zamanda sıcak bir renk olarak da değerlendirilmektedir. Fransa'da bulunan Lascaux mağarasının bir duvarında yaklaşık 17.300 yıllık geçmişe sahip kahverengi hayvan resimleri bulunmuştur. Kahverengi Roma ve orta çağ Avrupa'sında fakirlerin giydiği bir

renk olmuştur. Kahverengi genel olarak sağlığı, şifayı, topraklanmayı ve bütünlüğü temsil eden sıcak bir renktir ve çoğunlukla da yoksulluk, sadelik, rüstik (ilkel durumları anımsatan) ile de ilişkilendirilmiştir. Kahverengi, dünyanın rengi olduğundan, genellikle güvenlik, emniyet ve dayanıklılığı da sembolize etmektedir (Ryhs,2022).

Pembe

Pembe rengin tarihi diğer renklere göre çok daha yenidir. Günümüzde pembe renge cinsiyet rolü atfedilse de tarihte sadece kızların değil erkeklerinde yoğunlukla kullandığı bir renk olmuştur (Gülşen,2022:121). Özellikle ABD 'nin 20. yy da oluşturduğu pembe kız, mavi erkek rengi algısı günümüze kadar gelmiştir. Yalnızca algı sorunundan kaynaklı bu cinsiyetçi yaklaşımı günümüz popüler erkekleri ve erkek giyim markaları yıkmaktadır. Pembe, anlam olarak zarafeti, romantizmi sakinlik, masumiyet ve umudu çağrıştıran bir renktir (Gülşen,2022:141).

SANATÇININ ESERLERİNİN ANALİZ VE YORUMU

Resim1: “Gözlerine Baktığımda, TÜYB, 60X60 cm ,2022

Eser Analizi

Sanatçı bu eserde bir kadın ve bir çocuk figürü kullanmıştır. Kadın figürü tablonun ortasına yerleştirilmiş ve başı hafifçe sola yatmıştır. Saçları s çizerek ağacın köklerini oluşturan bu kadının başı zemindeki bir betondan yükselmekte ve kafasından dalları kurumuş bir ağaç çıkmaktadır. Bu ağacın dallarından bir kız çocuğu sallanırken kız çocuğunun çaprazında pembe bir balon havaya doğru uçmaktadır. Sanatçı kare bir tuvale kompozisyondaki figürleri ve balonu çapraz şekilde yerleştirmiştir. Sanatçı renk olarak soğuk ve kasvetli renkler tercih etmiştir.

Eser Yorumu

Sanatçı eserinde saçlarıyla gözleri kapatılan kadın figürü üzerinden kadının elinden alınan özgürlüklerine ve gençlik hatta çocukluk hayallerine bir vurgu niteliği taşımaktadır. Uzakta kuru dallar arasında sallanan o çocuk onun çocukluk hayalleri içinde kalan ve gerçekleştirmediği birçok isteklerinin de bir göstergesidir. Uçan pembe balonda gizemli bir şekilde genç figürün istek ve arzularını simgelerken artık uzaklarda kalan ve gittikçe uzaklaşan o ortamdaki bir hüznün ifadesini de yansıtmaktadır. Genç bir kız figürünü işleyen sanatçı mavi tonlarla umut ve huzura olan ümidini de yansıtmak istemiştir (Resim 1).

Resim2: Mistik Doğuş, TÜYB, 60X60 cm, 2022

Resim Analizi

Resmin merkezinde bir kadın figürü yer almaktadır. Kadının etek ucunda bir dalga etkisi yaratılmak istenmiştir. Etek ucunda oluşan bu dalgadan büyük bir balıkla beraber küçükçe birçok balık dışarı doğru çıkmaktadır. Kadın figürü açık ve yeşillik bir alanda resmedilmiştir. Resimde yoğunlukla soğuk renkler kullanılmıştır. Resme hareketi ise balıkların bir hilal çizerek kadının dalgalı eteğinden ileri doğru çıkması ile kadının saçlarından dalgaların ve bulutların gökyüzüne doğru uzanışı vermektedir.

Resim Yorumu

Tarih öncesi dönemden itibaren kadına bir tanrıça rolü atfedilmiştir. Kadın, anaerkil düzende dünyadaki insanlar için doğurganlık özelliği ile en önemli elemandır. Bu yüzden çoğu uygarlığın mitolojisinde üreten, bereketi ve hayatı düzenleyen bilge kişi ve koruyanı da olmuştur. Resmin adından yola çıkılarak bakıldığında kadın figürünün bu gizemli doğuşu bir balıkla gerçekleşmektedir. Balık mitolojilerde birlik ve beraberliği bereketi, koruyuculuğu ve bilgeliği simgelemektedir. Bu sebeple doğuş kavramı bu figürler üzerinden sanatçı tarafından verilmek istenmiştir. Sanatçı, romantizmin de etkilerinin görüldüğü bu eserde kadının ayak ucundan itibaren bir su etkisini oluşturularak hayatın devamındaki su kadar hayatietine yani önemine de vurgu yapmıştır (Resim 2).

Resim3:” Veda”, TÜYB, 150X100 cm, 2021

Resim Analizi

Kompozisyon yatay bir biçimde iki figür ve bir köpekten oluşmuştur. Resmin solunda ve erkekten daha yüksekte parlak yeşil ve eteğinin uçları kitap sayfalarından oluşan kadın figürü tüm asaleti ve bilgeliği ile ayakta resmedilmiştir. Resmin sağında suyun üzerindeki kayıkta iki büklüm halde çaresizce bekleyen erkek figürü ise kadına göre oldukça gölgede kalmış gibi görünmektedir. Bir de resmin sol ön kısmında beyazın tonlarında bu figüre doğru hareket halinde bir köpek resmedilmiştir. Kadının hemen arkasında ve adamın hizasında ama uzaktan görülen iki meyvesiz ağaç çizilmiştir. Resimde renkleri sanatçı kasvetli ve soğuk şekilde kullanılmıştır. Resimde yeşilin birçok tonu da görünmektedir.

Resim Yorumu

Sanatçı eserinde kadın ve bir erkek figürünü farklı yerlerde ve farklı duyguları çağrıştırarak bir arada resmetmiştir. Romantik bir şekilde kadın figürünü diğer figürden daha yüksekte tutarken sanatçı aslında kadının eteklerindeki kitap sayfalarıyla mistik bir bağlantı kurarak kutsallığına ve bilgeliğine de bir gönderme yapmıştır. Bu kutsallığı pekiştiren yeşil rengin yanında bir başka unsur ise resimdeki meyvesiz ağaçlardır. Türk mitolojisinde de kutsal sayılan ağaç ile sanatçı bu kutsiyet simgesini güçlendirmiştir. Resimdeki canlılar arasında sessiz bir diyalog olduğu da görülmektedir. Bu sessiz diyalog kadın, erkek figürü köpek arasında yaşanmaktadır. Ressamın “Veda” adlı bu eserinde kadın ve erkek figürünün yanında hayvan olarak köpeğin seçilmesi boşuna değildir. Köpeğin mitolojilerdeki anlamlarından birisi de sadakatidir. Kadın ve erkek arasındaki ilişkilerdeki sıkıntıların her iki tarafa da üzüntü vereceğinin bir işareti olarak sanatçı tarafından gösterilmek istenmiştir. Barok tarzda güçlü ışığı sanatçı bu olumsuzluklar içinde resmin genelinde kadın figürünün üzerinde kullanırken karanlık ve boğucu etki veren soğuk renklerle de beraber kullanılmıştır (Resim 3).

Resim4:” Kedinin Rüyası”, TÜYB,100X100 cm, 2019

Resim Analizi

Resimde kapalı bir mekânda suya açılan pencerenin hemen önünde başını kolunun üzerine koymuş bir kadın figürü resmedilmiştir. Resimde kadınla beraber dört balık ve bir kedi figürü yer almıştır. Balıklar birer birer sudan çıkmaktadır. Sudan çıkan balığın dalga etkisi oluşturduğu görülmektedir. Kedi ise zıplar vaziyette kadının ayak ucunda resmedilmiştir. Kadının bulunduğu ortam genel olarak loş olsa da suya açılan pencereden odaya aydınlatmaktadır.

Resim Yorumu

Sanatçı isminden de anlaşılacağı üzere eserde kedinin rüyasını romantik bir havada vermeye çalışmıştır. Aslında başrolde kedi figürü olsa da kadınla kedinin arasında ortak bir paylaşım söz konusudur. Kapalı bir ortamda aynı kaderi paylaşan ve kedi ve kadının ortak özellikleri özgürlüklerinin ellerinden alınmış olmaları ve kapalı bir ortamda sıkışıp kalmalarıdır. Resimde sanatçı ancak özgürlükleri ellerinden alınmış olan bu iki figür üzerinden özel durumların gerçekleşebileceğini vurgulamaya çalışmıştır.

Şöyle ki resimde bazı olağanüstü mistik durumlar mevcut olup bunu da sanatçı kedinin rüyasına bağlamayı düşünmüştür. Resimde balıklar büyük bir coşkuyla suya açılan pencereden loş odaya girip havada yüzmeye devam ederlerken onların da aslında kapana kısılp kalacakları gerçeğinden bir haber olmaları gibi. Sanatçı kadın figürünü uyur ya da üzüntülü bir vaziyette resmederken kadının hareketsizliği ile diğer canlılar arasında duygusal zıtlıklar oluşturmuştur. Sonuçta hepsinin ortak özellikleri bu ortamdaki çaresizlikleri olup bazen karşılaşılan olaylarda gücümüzün üstünde gelişen ve çözemediğimiz gerçeklerin olduğudur. (Resim 4).

Resim5 “Stratejik Melankoli”, TÜYB, 130X60 cm, 2020

Resim Analizi

Resim kompozisyonu yatay bir biçimde oluşturulmuştur. Resimde beyaz ve siyah kıyafetli satranç tahtası üzerinde iki kadın yer almaktadır. Satranç tahtası üzerinde üç siyah piyon ve Bir beyaz at ile parçalanmış beyaz bir kale görünüyor. Kadınlar hareketsizken satranç taşları hareketli vaziyette resmedilmiştir. Kadınların duruşları ile kıyafetlerinin rengi resimde hem duygusal hem de fiziksel zıtlığı bir arada vermektedir. Resmin arka planında gelecek olursak yeşilin birkaç tonuyla beraber turuncu ve beyaz renkli bulutlar arasında bir erkek silüeti ile kullanılmıştır. Yeşil ve turuncunun zıtlığı arkada beyaz ve siyahın zıtlığı da resmin ön planında bir denge oluşturmaktadır.

Resim Yorumu

Resimde bulunan iki kadın tüm zıtlıklarıyla bir arada durmaktadır. Bu zıtlık figürlerin gerek duruşlardan gerekse kullanılan renklerden ve çağrıştırdıkları duygulardan rahatlıkla anlaşılacaktır. Barok sanattaki güçlü ışıkla beyazlar içinde masum melankolik bir şekilde karşıya doğru bakan sağdaki kadın figürü seyirciye hep alışık olunan mitolojik kadın kahramanlarını anımsatmaktadır. Geleneksel batı kıyafetleri içindeki bu kadın figürünü sanatçı anaç, masum ve bilge duruşuyla gösterirken ellerini kenetlemiş bir şekilde kalıplarından kopamamış olan günümüz kadınlarına bir gönderme yapmaktadır. Resimde tam çaprazda çizilen kadın figürü ise tüm asi ve meydan okuyan duruşuyla modern günümüz kadını siyahlar içinde (sıkıntılı durumlarıyla) göstererek sanatçı iki figür arasındaki zıtlıklara romantik yaklaşımlar içinde dikkat çekmek istemiştir. Bu siyahlar içindeki kadın gerek duruşuyla gerek duygusuyla beyazlı kadınla tam bir zıtlık oluşturmaktadır. Kullanılan renkler de bu duygu zıtlığını pekiştirmektedir. Siyahlı kadının izleyicide bıraktığı kadın imgesi beyazlı kadınınkinden farklıdır. Bu kadın, mitolojilerdeki olumsuz anlamda bahsedilen kadın figürlerini andırmaktadır. Beyaz teni ve kızıl saçlarıyla resmedilmesi ile de tarihteki Lilith tasvirlerini anımsatmaktadır. Masumiyetten uzak düzene baş kaldırmış ve dik başlı duruşu beyazlı kadınla tam bir zıtlık oluşturmuştur. Sanatçı satranç tahtasıyla bu iki kadın aralarındaki diyalogu bu satranç üzerinden gerçekleştirmektedir. Genel olarak romantik bir havayla duygusal zıtlıklar satranç tahtası üzerinden anlatılmaktadır. Satranç oyunu doğası gereği stratejik olduğu için sanatçı, geçmiş ve günümüz kadının hala gündemdeki yerini koruduğunu ama her oyunun bir kaybedeni ve kazananı olurken burada beyaz ve siyah şahın kadınların üzerinde bıraktığı ruh hali ile üzerlerindeki baskıları gündeme getirmek istemiştir. Geleneksel yapının bugün de ağır bastığını ve onları kontrol eden bir erkek gücünün olduğunu da bulutlar arasına gizlediği erkek figürüyle de sanatçı izleyicisine göstermeye çalışmıştır (Resim 5).

Resim6 “Geçmişin İhmali”, TÜYB, 111X68 cm, 2020

Resim Analizi

Resim dikey kompozisyonda oluşturulmuştur. Merkezde küçük bir kız çocuğu yer almaktadır. Kız pembe elbisesiyle oturur vaziyette ve başı öne eğik vaziyette çizilmiştir. Tepesinde birçok kuş bulunan bu çocuğun elinde ise bir adet kuş tüyü bulunmaktadır. Resmin yukarısındaki kuşlara bakıldığında birden fazla kuş türü resmedilmiştir. Bu kuşlar kanatlarını ya da gagalarını açmış vaziyette daha hareketli bir şekilde betimlenmiştir. Resim genel olarak koyu tonlarla oluşturulmuşken kullanılan en açık renk, küçük kızın pembe elbise ve tokasıdır.

Resim Yorumu

Sanatçı resimde romantik çizgiler içinde küçük bir kız çocuğunu mahzun bir şekilde yere bakarken çizmiştir. Üzerindeki pembe renkli elbise ve toka da o kızın masumiyetini pekiştirmektedir. Ayrıca Resmin arka planı barok üslubuyla karartılırken sanatçı bu karanlık fon ve kuşlarla bir şeylerin yolunda gitmediğini anlatmaya çalışmıştır.

Zira sanatçı küçük kızın tepesindeki farklı cins kuşları öbekler halinde biriktirmiştir. Kuşların kanatlarından biri küçük kızın elinde olduğu için rahatlıkla kuşlar ve küçük kız arasında bağlantı da söz konusudur. Geçmişte ihmal edilen korkular, üzüntü ve sıkıntılı olayları sanatçı bir şekilde bu üslubun özelliklerinden istifade ederek göstermek istemiştir. Resim de kullanılan kuş türlerinden biri olan horoz, mitolojilerde olumlu anlamlar çağrıştırarak kötü ruhlardan koruma özelliği vurgulasa da ressam burada kuşu travmatik bir olayın öznesi yerine koymuştur. Kuşların öter vaziyette ağızlarını açması ile oluşan bu travmanın hala devam ediyor olduğunu işaret etmiştir (Resim 6).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Sanatsız bir toplumun olamayacağı düşünülürse, sanatın geçmişten günümüze ne kadar geniş ve kapsayıcı anlamlar ifade ettiği görülmektedir. Bu kapsayıcılık “sanat” kavramı içinde insanın yaşantıları ve mitolojik hikayelerin kavramları ile desteklenmiştir. Bu bağlamda sanat ve mitoloji onlarca toplumun oluşturduğu ortak hikayelerde olduğu gibi sonradan gelen diğer toplumlarda da yaşanan benzer durumlara göre şekillenmektedir. Aslında bu mitolojik hikayeler anlatıların inançlarla harmanlanılarak günümüze kadar dönüşerek evrimleşirken bir şekilde günümüz sanatını da etkilemektedir.

Sanatçı Ağıt Uğur Uludağ'ın da eserlerinde yer vermiş olduğu mitolojik öğeler, bazen gerçeküstücü anlatımlarla bazende romantik bir şekilde izleyicisiyle buluşturularak gösterilmeye çalışılmıştır. Sanatçı eserlerinde özellikle kadın figürü üzerinde dururken, kadın figürünü tek boyutlu algılamaktan ziyade bir çok anlam yüklü objelerle ifade etmeye çalışmıştır. Figürleri etrafında kullandığı bu objeler, canlı renklerle resmedilirken sanatçı izleyicilerine hem psikolojik hem de mitolojik bir kapı aralama gayreti içinde olmuştur. Genel olarak resimlerini figüratif ve gerçeküstücü bir şekilde sunmaya çalışan Ağıt Uğur Uludağ , insan gerçekliğini gerekliliklerin, net kalıplardan sıyrarak görünenin ötesindeki, arkasındakileri imgelerle göstermeye gayret etmiştir. Ayrıca eserlerinde kullandığı figürler yalnız o anla sınırlı kalmayarak geçmiş ve gelecekle olan bağlarıyla da ilişkilendirmeyi başarmıştır. Bu bağların izleyici için resimlerle bir bellek oluşturması yanında sanatçının sanatsal yaklaşımıyla resimleri analiz edenler için de kendi bakış açılarından ve yaşamışlıklarından oluşturacakları hikayelere de bir kapı aralamıştır.

KAYNAKÇA

- Armutak, A. (2002). “Doğu ve Batı Mitolojilerinde Hayvan Motifi I Memeli Hayvanlar.” İstanbul Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi Dergisi. 28(2):411-427
- Aydın, F. (2021). “Roma Mitolojisinin Tıp Terminolojisine Etkisi ve Hastalıklara Verilen. İsimlerin Kökenleri.” Eskişehir Medical Journal Dergisi.1(48):48-52
- Black, J., & Green, A. (2003). Mezopotamya Mitolojisi Sözlüğü Tanrılar İfritler Semboller. (Haz. Necdet Hasgül), Aram Yayıncılık, İstanbul
- Bursevi, İ.H. Ruhu'l-Beyan Tefsiri, (Çev/ Ömer Hilmi Faruk). Cilt 1, Fatih Yayınevi, İstanbul.
- Caner, F. (2017). “Büyük Tufan Mitleri ve Atra-Hasis.” Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi3(3) :17-26
- Can, Ş. (2011). Klasik Yunan Mitolojisi. Ötüken Yayınları, İstanbul
- Çınar, A. (2018). “Lilith: Yahudi Mitolojisinde Ana Tanrıça 'nın Düşüş ve Şeytana Dönüşüm Serüveni.” Bilimname. XXXV (1): 361-393
- Çoruhlu, Y. (2002), Türk Mitolojisinin Ana Hatları. Kabalcı Yayınları, İstanbul
- Florioti, H. (2014).” Eski Kültürlerde Köpeğin Algılanışı' Eki Mezopotamya Örneği'.” Tarih Araştırmaları Dergisi. 33(55): 45-70
- Genç, R. (2019). “Türk İnanışları ile Milli Geleneklerinde Renkler ve Sarı, Kırmızı, Yeşil.” Dergipark Dergisi. 9(27): 1075-1110
- Gülşen.P. (2022). Renkler. Destek Yayınları, İstanbul
- Kaplan, H. (2021). “Mitolojik İnançlarda ve Anlatılarda Yer Alan Balık Motifi Ve Balık Motifinin Günümüz Efsanelerine Yansımaları.” International Journal Of Filologia Dergisi. 4(6): 129-137
- Kayabaşı, O.A. (2016). “Türk Mitolojisinin Kutsal Dişisi: Umay.” International Journal Of Eurasia Social Science Dergisi. 7(22):220-228
- Kartal, S. & Alp, K.Ö. (2021).” Mitolojik Kuşlardan Simurg 'un Minyatürler Üzerinden Sembolik Anlam Kodları.” Folklor Akademi Dergisi. 4(3):439-451
- Köse S. (2019). Türk Kültüründe Baykuş. Kültür Araştırmaları Dergisi. Dergi Cilt: 1(3):288-301

- Mascetti, D. M. (2000).” İçimizdeki Tanrıça: Kadınlığın Mitolojisi.” (ev/ Belkiş oraı). Doğan Kitap. Doğan Kitabevi, İstanbul
- Üçer, M. (2019) “Türk Kùltür ve Sanatında Hayat Ağacı.” Atatürk Kùltür Merkezi Başkanlığı Yayını, İstanbul
- Ögel, B. (2014) “Türk Mitolojisi.” Cilt II, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara
- Özcan Elçi, D. (2018).” Batı ve Doğu Mitolojilerinde Kadın İmgesi: Tanrıçalar.” Atlas International Refereed Journal On Social Science Dergisi. 4(11): 826-840
- Özkan, S. (2019). “Türk Kùltüründe Baykuş.” Kùltür Araştırmaları Dergisi 1(3):288-301
- Öztekin, S. (2008). “Dinlerde Hayat Ağacı.” Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Pera Müzesi. (2018, Ocak 23). Bir Kedi Dosyası, <https://www.peramuzesi.org.tr/blog/bir-kedi-dosyasi/1412>
- Rosenberg, D. (2003). “Dünya Mitolojisi: Büyük Destan ve Söylenceler Antolojisi.” (ev/Koray Akten, Erdal Cengiz, Atıl Ulaş Cüce, Kudret Emiroğlu, Tuluğ Kenanoğlu, Tahir Kocayığit, Erhan Kuzhan, Bengü Odabaş) İmge Yayınevi, Ankara
- Kavasoğlu, R. (2021) “Renk.” İKSAD Publishing House, Ankara
- Rhys, D. (2022). Symbolic Meaning of the Brown, <https://symbolsage.com/brown-color-meaning/>
- Şen, B. (2020).”Duvar Resimlerinde Kullanılan İnorganik Pigmentlerin Arkeometrik Tekniklerle İncelenmesi.” Akademik Sanat Dergisi. 5(9):15-46
- Turani, A. (2019). "Sanat Terimleri Sözlüğü." Remzi Kitabevi, İstanbul
- Uluişık, Y. P. (2017). “Türk ve Dünya Mitolojilerinde Sirius Kùltü.” Mediterreanean Journal of Humanities Dergisi. VI (2):345-365
- Yıldırım, E. (2012). “Türk Kùltüründe Renkler ve İfade Ettiği Anlamlar.” Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

İnternet Siteleri

Wikimedia:

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Osiris_and_the_Four_Sons_of_Horus,_Tomb_of_Nebamun_and_Ipuky_MET_eg30.4.157.jpg

Erişim Tarihi: 05.01.2023

GÖRSEL KAYNAKÇALAR

Resim 1: Ağıt Uğur Uludağ [@agituguruludag]. (2022). Post [İnstagram Profil]. Alındı: Ocak,5,2023

https://www.instagram.com/p/Cc5D_Uljvzs/

Resim 2: Ağıt Uğur Uludağ [@agituguruludag]. (2022). Post [İnstagram Profil]. Alındı: Ocak,5,2023

<https://www.instagram.com/p/Cb97FAog-93/>

Resim 3: Ağıt Uğur Uludağ [@agituguruludag]. (2021). Post [İnstagram Profil]. Alındı: Ocak,5,2023

<https://www.instagram.com/p/CUr1WCNgWaO/>

Resim 4: Ağıt Uğur Uludağ [@agituguruludag]. (2019). Post [İnstagram Profil]. Alındı: Ocak,5,2023

https://www.instagram.com/p/BsSj__RBmoY/

Resim 5: Ağıt Uğur Uludağ [@agituguruludag]. (2020). Post [İnstagram Profil]. Alındı: Ocak,5,2023

<https://www.instagram.com/p/CHU5d-7AlfU/>

Resim 6 Ağıt Uğur Uludağ [@agituguruludag]. (2020). Post [İnstagram Profil]. Alındı: Ocak,5,2023

<https://www.instagram.com/p/CGxFOc4gyEW/>